

ВИСНОВОК

про наукову новизну теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кирилюк А. О. «Римо-католицькі монастирі Луцько-Житомирської дієцезії у кінці XVIII – першій половині XIX століття», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт. Історія Римо-католицької Церкви поступово входить у коло наукових інтересів українських дослідників, що до певної міри зумовлено відродженням церковно-адміністративної структури цієї Церкви після майже повного її знищення в радянський період. Римо-Католицьке чернецтво нині також відновлює колись втрачені осередку, спираючись на давні традиції. Серед вчених набувають популярності нові напрямки для вивчення, які не знайшли відображення у роботах дослідників минулих десятиліть. Відкритість суспільства та спрощення доступу до напрацювань світової наукової спільноти дозволяє українським ученим поповнювати свій науковий арсенал новими методологічними прийомами.

У дослідженні чернечі громади волинських осідків розглядаються як соціальна група, що вела відносно закритий спосіб життя та займалась лише її притаманними видами діяльності. Кінець XVIII – перша половина XIX століття складає особливий період в історії католицьких монастирів, оскільки вони в ході поділів Речі Посполитої опинились у Російській імперії, де панівною конфесією була православна. Монастирів мали характерні усталені віками правила, які діями російської влади були порушені. Своєрідність функціонування римо-католицької чернечої спільноти на Волині була в тому, що вона, головним чином, представляла польський етнос. Вивчення різних напрямків праці ченців, для яких провідну роль відігравала духовна, є важливим дослідницьким завданням.

Дисертація узгоджується з планами науково-дослідних робіт факультету історії, політології та національної безпеки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Дисертація виконана в межах Обласної програми історичних досліджень Волині на 2017–2021 рр., затвердженої рішенням Волинської обласної ради від 2 лютого 2017 р. № 10/18.

2. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна. Представлені в дисертації положення, концептуальні засади, структура, постановка завдань та їх вирішення, узагальнені висновки є результатом реалізації авторських ідей і самостійно виконаної наукової праці. У дослідженні використано, проаналізовано, узагальнено та інтерпретовано результати попередніх досліджень, дотичних до теми. Історіографічний огляд з теми дослідження, зроблений дисертантом, засвідчує, що нагромаджено певний досвід вивчення історії римо-католицьких чернечих громад. Основу історіографії становлять праці останніх десятиліть, які переважно вийшли в Україні та Польщі. Аналіз новітньої історіографії дав змогу зробити висновок, що вивчення таких церковних інституцій, як є монастирі, викликає зацікавлення у сучасних науковців. Разом з тим, дисертантка зробила аргументований висновок, що наявна історіографія лише фрагментарно розкриває проблему, підняту у праці. У жодній з опрацьованих наукових робіт функціонування римо-католицьких монастирів Луцько-Житомирської дієцезії не розглядається в усій повноті. Комплексним аналізом збережених історичних джерел та літератури з обраної теми разом з ґрунтовними висновками стало дослідження А. О. Кирилюк. Огляд джерел переконує в їхній інформативності та вірогідності, що дозволило авторці зробити самостійні висновки.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані, що підтверджується наступними положеннями:

– наукові результати базуються на опрацьованні фондів матеріалів Центрального державного історичного архіву м. Київ, Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Державного архіву

Житомирської області, Державного архіву Волинської області, Державного архіву Рівненської області, доробку вітчизняних зарубіжних вчених;

– додатки (у загальній кількості 19) підготовлені на основі верифікації архівних та друкованих джерел суттєво доповнюють зміст дисертації А. О. Кирилюк;

– достатня кількість наукових публікацій (16), що прямо відповідають темі дисертації, обговорення результатів дослідження на різнорангових, зокрема і міжнародних, наукових конференціях;

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи. Результати дослідження можуть бути використані при написанні праць з історії України та Волині, а також робіт з історії Церкви та різних її конфесій. Також фактаж залучений до роботи можна використати при підготовці підручників та посібників із краєзнавства, та при викладанні волинезнавчих курсів у навчальних закладах різного рівня, екскурсійній роботі.

5. Використання результатів роботи. Результати дисертації використовуються в навчальному процесі факультету історії, політології та національної безпеки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки під час викладання таких нормативних та вибіркових дисциплін «Релігія і церква у XX-XXI століттях», «Історія повсякденності», «Екскурсійні маршрути Волині», «Історія Волині», «Пам'яткознавство України». Деякі матеріали дисертації використані працівниками Історико-архітектурного заповідника «Старий Луцьк» у підготовці екскурсій. З метою популяризації результатів дослідження частина матеріалів опублікована у популярному інтернет-виданні «Хроніки Любарта».

6. Оцінка мови та стилю дисертації. Текст дисертації викладено державною мовою, логічно та послідовно. Застосована у роботі наукова термінологія є загально визнаною. Стель викладення результатів досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій чіткий і зрозумілий.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації. Дисертація А. О. Кирилюк на тему «Римо-католицькі монастирі Луцько-

Житомирської дієцезії у кінці XVIII – першій половині XIX століття» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і наукове значення для подальшого вивчення історії Римо-Католицької Церкви. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 271 с., з них основного тексту – 170 с. Робота включає 7 таблиць у тексті дисертації та 19 додатків. Список використаних джерел містить 333 найменувань, з них 183 архівні справи. За формальними ознаками робота відповідає чинним вимогам, які висуваються до оформлення дисертацій Міністерством освіти і науки України.

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота Кирилюк А, О. «Римо-католицькі монастирі Луцько-Житомирської дієцезії у кінці XVIII – першій половині XIX століття» відповідає паспорту спеціальності 032 «Історія та археологія». Це забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

9. Зауваження та рекомендації. Дисертаційна робота містить декілька дискусійних положень і викликає певні зауваження:

1) у підрозділі «Діяльність у сферах освіти та благодійності», крім висвітлення освітніх практик монастирських громад, передбачається з'ясування діяльності ченців у сфері благодійності; констатуючи активне залучення чернечих громад Луцько-Житомирської дієцезії до благодійної діяльності, дисертантка обмежується лише розкриттям функціонування шпиталів при монастирях;

2) з розділу 4 «Російська імперська політика щодо римо-католицьких монастирів» варто було б розпочати виклад основного матеріалу дисертації;

3) у додатках недоцільно виглядає розміщення словника термінів у дисертації, яка подана до захисту, оскільки дисертант опрацьовує термінологію перед початком та в процесі дослідження;

4) доцільно було б глибше проаналізувати інформаційний потенціал

інших видів джерел, а не тільки візитації;

5) почасти не враховано порівняльного аспекту соціокультурного і розвитку і релігійного життя Волині та інших регіонів Правобережної України того часу;

6) бракує порівняння із становища римо-католицьких монастирів з монастирями інших конфесій, наприклад, василіанських та православних; доречним було також порівняти діяльність волинського католицького чернецтва з діяльністю ченців у південно-західній частині України.

Здобувачем було враховано більшість основних рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не зменшують її наукової новизни і практичної значимості, тому не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

10. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Кирилюк Анни Олександрівни на тему: «Римо-католицькі монастирі Луцько-Житомирської дієцезії у кінці XVIII – першій половині XIX століття» повністю відповідає вимогам пунктів 9–15 «Порядку проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії» Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 р.

11. Кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. Матеріали, отримано дисертантом у ході виконання досліджень, викладені у 16 наукових працях, з яких 6 статей опубліковано у фахових виданнях України та одна – у виданні країни-члена Європейського Союзу. Основні положення дисертаційної роботи обговорені на 11 конференціях та інших наукових заходах.

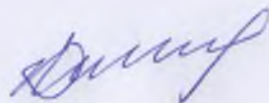
12. Результати перевірки роботи на академічний плагіат. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне

джерело не виявлено. Перевірка проводилась сертифікованою програмою Unichек.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару №1 від 15.09.2020 р. За результатами засідання фахового семінару ухвалено затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Кирилюк Анни Олександрівни на тему: «Римо-католицькі монастирі Луцько-Житомирської дієцезії у кінці XVIII – першій половині XIX століття» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Дисертаційна робота **рекомендована до захисту** у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Доктор філософських наук,
професор кафедри всесвітньої історії
та філософії Східноєвропейського
національного університету
імені Лесі Українки

Борейко Ю. Г.

Кандидат історичних наук,
доцент всесвітньої історії
та філософії Східноєвропейського
національного університету
імені Лесі Українки

Білик В. А.